

Sukses i ri për krijimtarinë tonë kombëtare operistike

Këto ditë në Teatrin e Operës dhe të Baletit u dha premiera e operës «Komisari». Kjo vepër është fryt i bashkëpunimit dhe punës këmbëngulëse të kompozitorit Nikolla Zoraqi dhe libretistit, shkrimtarit Dritëro Agolli. Kompozimi dhe vënia në skenë e kësaj opere është një ngjarje e shënuar jo vetëm për autorët, por edhe në jetën tonë muzikore.

Opera trajton temën e Luftës sonë Nacionalçlirimtare. Ngjarjet zhvillohen në ditët e pushtimit fashist e nazist, pas formimit të Partisë Komuniste Shqiptare. Është periudha kur Partia është hedhur në aktivitet të plotë, për të ngritur masat e gjera të popullit kundër pushtuesit të huaj. Opera fillon me një demonstratë të madhe, të organizuar nga komunistët, me Memo Kovaçin në krye. Nga këto aksione politike, si dhe më vonë me diskreditimin që u bëhet ballistëve nga partizanët në ballafaqimin e hapur, për popullin bëhet e qartë se kush janë miqtë dhe armiqtë e tij. Nëpërmjet luftës politike, ideologjike dhe aksioneve konkrete bëhet diferencimi i njerëzve dhe i shtresave shoqërore në raport me Lëvizjen Nacionalçlirimtare. Kështu, në skenë para spektatorit dalin figura si Ademi (fshatari patriot), që kupton se lufta kundër pushtuesve e tradhtarëve është i vetmi mjet i çlirimit, Kristo Borova (intelektual i ndershëm patriot), që përkrah lëvizjen, Sali Protopapa (përfaqësues tipik i armikut të brendshëm), njeriu - bishë që hidhet me pushtuesin, Spiro Qendro (karrierist), që përfundon në spiun të armikut etj. Ndërkohë, vendin e fashistëve italianë e ka zënë nazizmi gjerman. Armiqtë e brendshëm me Sali Protopapën bëhen bashkëpunëtorë të pushtuesit të ri. Thundra naziste është edhe më barbare. Ajo e shfaq egërsinë e saj që në takimin e parë me popullin, kur pushkaton dhjetë fshatarë që nuk pranojnë të tregojnë partizanët.

Në aktin e dytë ndodhemi në shtëpinë e mjekut Kristo Borova, që simpatizon e përkrah Lëvizjen Nacionalçlirimtare. Komisari Memo, i plagosur, kurohet në shtëpinë e tij. Për Memon kujdeset edhe Alma, e bija e Kristos, e cila, nën ndikimin e komisarit, kupton se i fejuari i saj Spiro Qendro është bashkëpunëtor dhe spiun i armikut, prandaj dhe ndahet prej tij. Fytyra e vërtetë e Spiros del në fund të aktit, kur spiunon për doktorin, i cili ka strehuar e mjekuar në shtëpinë e tij komisarin.

Akti i tretë, që është edhe akti i fundit i operës, paraqet fshatin Lajthizë në festë popullore për të pritë partizanët fitimtarë. Në kulm të festës, Alma, që vjen të inkuadrohet me forcat partizane, sjell lajmin se gjermanët janë nisur për në Gur Kusar. Megjithatë kundërshtimet e komandantit Rrapo, në pritje të kolonës armike nisët komisarit me një grup partizanësh. Në detejën e përgjaksme forcat armike thyhen. Ndërkohë, komisar Memo është plagosur nga tradhtarit Zariq. Përpara partizanëve, komisar, megjithëse i plagosur rëndë, mbledh forcat për t'u ndezur për luftëtarëve trima, të cilët përbëjnë në brohoritje për fitoren përfundimtare mbi armikun.

Siç del dhe nga subjekti, opera «Komisari», me përmasat dhe problemet që trajton, është një operë-epope, me një domethënie të madhe shoqërore. Në të jepet përmbledhurazi një sintezë e luftës së Partisë dhe të popullit tonë, kundër pushtuesit të huaj e tradhtarëve të vendit. Libretisti, shkrimtari Dritëro Agolli, megjithëse në një gjini të re për penën e tij, ka ditur të përmbledhë e të japë brenda specifikës së gjinisë së operës gjithë atë gamë komplekse të ngjarjeve e fenomeneve karakteristike të periudhës së Luftës sonë Nacionalçlirimtare, duke i pasqyruar nga një kënd vështrimi i qartë

qet më të mira të operës.

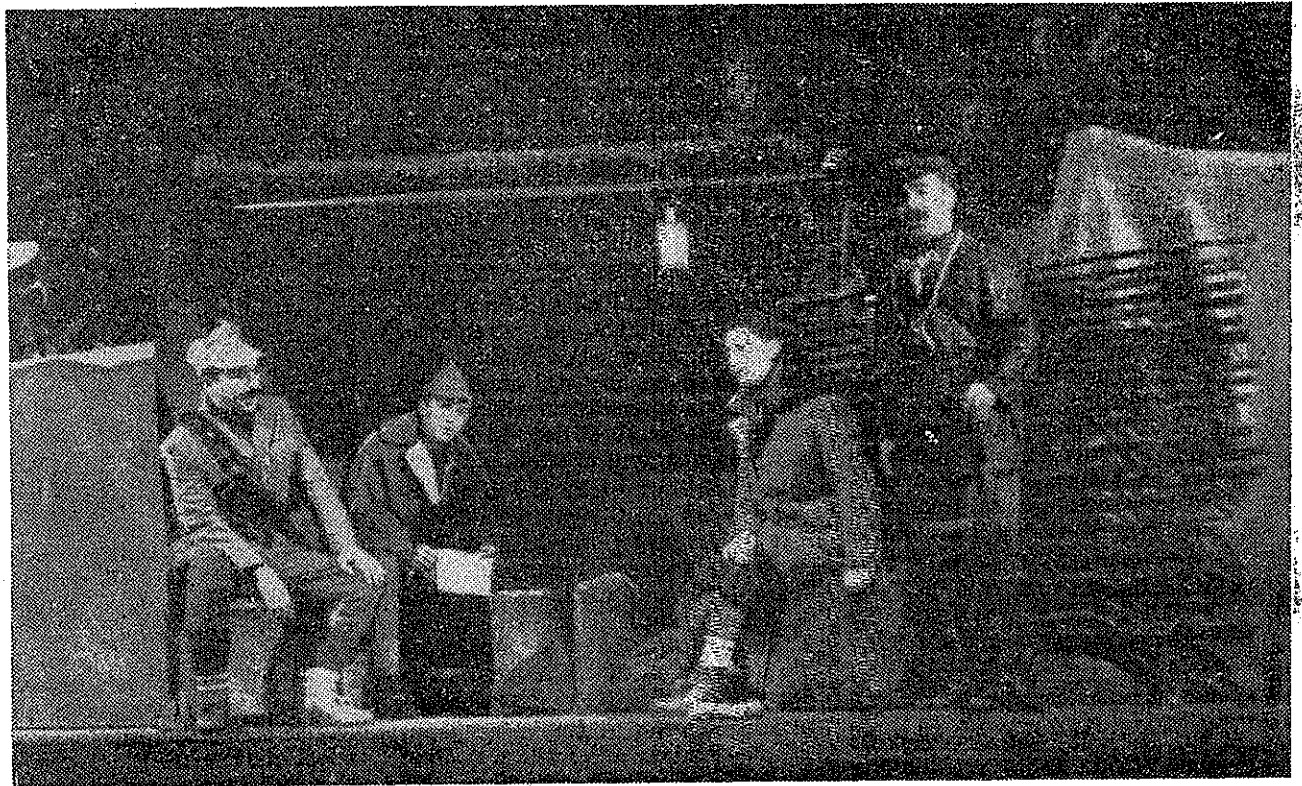
Elementët lirikë në operë janë inkuadruar brenda kornizës së përgjithshme të ngjyrave epike. Përgjithësisht mbizotëron lirika dramatike, e cila përshtatet mirë në atmosferën e përgjithshme të operës.

Një anë shumë pozitive e operës është karakteri masiv i saj. Duke dashur të pasqyrojë heroizmin e Luftës sonë Nacionalçlirimtare, autorët kanë vënë theksin në karakterin popullor të kësaj lufta. Në vepër, masat e gjera të popullit kanë një diapazon të gjerë vepërimi, duke filluar që nga demostata e tablosë së parë e deri në

madh, që e ka burimin në domosdoshmërinë e zgjidhjes së këtyre kontradiktave.

Forcat tona përfaqësohen nga populli dhe partizanët, në krye të të cilave vendoset figura qendrore e veprës - komisar. Me portretin e tij vizatohen tiparet më të mira të luftëtarit komunist, përçuesit të vijës së Partisë, frymëzuesit dhe organizatorit të palodhur, luftëtarit trim, të shokut të ndershëm e njeriut të drejtë, që, mbi të gjitha, vë interesat e popullit. Linja e komisarit përshkon gjithë operën dhe merr përmasa monumentale në fund. Nga ana muzikore komisar personifikohet nga një temë e caktuar, e cila shpesh citohet sa herë që ai duket në skenë, ndërkohë që edhe ndërthuret, sipas situatave konkrete, në trajta të ndryshme. Komisari është njeri i thjeshtë dhe i dashur me shokët. Këtë gjë kompozitori e ka fiksuar në temën e shokëve. Për komisarin kjo këngë është e dashur dhe ai shpesh e këndon me shokët e tij partizanë.

Armiku përfaqësohet nga Hans Binkopi, për gjermanët, dhe Sali

Shtabi partizan, në kasolle, në Gur Kusar. Akti III

politik e me pjekuri artistike. Megjithatë libreti mund të ishte më kongjiz.

Kompozitorit Nikolla Zoraqi i është dashur një punë e madhe këmbëngulëse jo vetëm për të fiksuar karakterin monumental të veprës, por dhe për të përballuar volumin e konsiderueshëm të punës, që buron nga përpjestimet e mëdha të libretit. Ai ka dhënë një tablo të frymëzuar realiste të heroizmit të popullit e të partizanëve tanë trima për çlirimin e Atdheut. Muzika e operës shquhet për tingëllimin e saj epik. Ky epizëm i ka dhënë veprës dramaticitet, i cili nga tabloja në tablo vjen duke u rritur.

Dramaturgjia muzikore e operës në përgjithësi mbështetet kryesisht në elementë epiko-heroikë, gjë që krijon një vazhdimësi në zhvillimin dinamik të situatave. Zhvillimi dinamik, atmosfera e ndezur, tensioni i vazhdueshëm - të gjitha këto elemente vihen re që në hyrjen e operës. Këto pasurohen e konkretizohen më pas në tablonë e parë, e cila na fut në një atmosferë mjaft të ndezur, tipike për një revoltë të një populli, që ngre krye kundër shtypjes e robërimit. Tabloja e parë shquhet për dramaticitet të përgjithshëm. Mendojmë se ajo për nga vlerat e saj, është një nga fa-

pjesëmarrjen konkrete në luftë, të inkuadruara me forcat partizane, deri në tablonë e fundit. Masat në operë përfaqësohen nga kori, i cili shfrytëzohet mjaft. Ai merr pjesë gjerësisht në zhvillimin dramaturgjik të operës. Prandaj situatat më dramatike zhvillohen me pjesëmarrjen direkte të tij. (Kujtojmë këtu demonstratën, korallen pas pushkëtimin të Ademit me shakë në tablonë e tretë, finalen e shumë momente të tjera të tilla.) Ekzekutimi me cilësi, në përgjithësi, i korit të operës sonë, kapërcen vështirësitë e partit dhe ndihmon në krijimin e atmosferës masive.

Në zhvillimin dramaturgjik të operës rol shumë të madh lojë kundërvënia përballë njëra-tjetrës e dy forcave - populli dhe partizanët, nga njëra anë, dhe pushtuesit e huaj dhe ballistët, nga ana tjetër. Ekzistenca e këtyre dy kampeve dhe zgjidhja e kontradiktave antagonistë të tyre përbëjnë në thelb forcën lëvizëse të të gjithë operës. Domosdoshmëria e zgjidhjes së kontradiktave në mes të këtyre dy forcave të kundërta jep ato shkëndia të forta dramatike që përshkëlqejnë operën. Që nga fillimi e deri në korallen e fundit, e cila, me karakterin e vet heroik himnizues, hap perspektivën e së ardhmes, ndjehet një tension i

Protopapa, për ballistët. Të dy këta personazhe evidencohen në pikëpamje muzikore deri në përmasa grotesku. Kjo gjë i vë këta në situata qesharake dhe i diskrediton si figura.

Dramaturgjia muzikore mbështet atë linjë dramaturgjike të libretit. Kundërvënia e personazheve antagonistë kryhet në muzikë nëpërmjet temave sa njerëzore e heroike të personazheve pozitivë, aq dhe të djallëzuara deri në grotesk, të personazheve negativë. Kompozitori, në këtë drejtim, ka ndjekur kritere të drejta. Megjithatë, një zhvillim më i gjerë i vetë temave, një kundërvënie më e madhe e temave me njëra-tjetrën, me pak fjalë - një simfonizim më i madh i materialeve tematike, do t'i jipte mjaft veprës për një unitet më të madh të saj.

Kompozitori Nikolla Zoraqi ka bërë një punë të kujdesshme për tingëllimin kombëtar të operës. Muzika e saj është origjinale dhe, përbën një hap tjetër në thellimin e individualitetit të tij krijues. Ai është përpjekur që në operë të ketë vendin e vet si kënga popullore e luftës, ashtu edhe kënga partizane. Një gjë e tillë ka ndihmuar si në krijimin e atmosferës së ne-